

УДК 811.111'42

КУЛЬТУРНИЙ СИМВОЛ SIX DEGREES OF SEPARATION ЯК ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ АНГЛОСФЕРИ

Фоменко О. С.

Кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. У 1929 році угорський письменник Фрідеш Каринті в оповіданні «Ланки ланцюга» висловив думку про те, що всі мешканці планети Земля є значно ближчими одне до одного, ніж це може здаватися на перший погляд, і що потенційно кожна людина може встановити контакт з будь-ким лише за допомогою п'яти інших людей знайомих між собою. По суті, Ф. Каринті вперше сформулював теорію, яка пізніше стала відомою як «Six degrees of separation» (укр. «Теорія шести рукоштовань»). Вперше інтерес до теорії у суспільстві з'явився у 1990-х роках завдяки масовій культурі – виходу та екранізації однойменної п'єси Джона Гуара, а справжній сплеск інтересу до неї спостерігається у 21-му столітті – у добу Інтернету й соціальних мереж, коли думка про «тісний» світ є як ніколи актуальною.

Широка відомість як всередині англосфери, так і поза її межами дозволяє використовувати мовну одиницю *Six degrees of separation* не лише в науковому дискурсі, а в значно ширшому контексті в різних видах дискурсу. Цей чинник, а також фоносемантична привабливість і великий асоціативний потенціал мовної одиниці *Six degrees of separation* сприяли тому, що вона стала прецедентним феноменом англосфери. Прецедентність дозволяє використовувати цю мовну одиницю в академічному, дискурсі ЗМК, дискурсі художньої літератури, політичному дискурсі тощо. ПФ *Six degrees of separation* вживається у заголовках ЗМК, наукових публікацій і назвах книг, де він зазвичай виконує атрактивну та експресивну функції.

Багатство асоціацій і конотацій мовної одиниці *Six degrees of separation* також роблять її привабливою для неймінгу. Зокрема, вона використовується у неймінгу організацій, комерційних компаній, Інтернет-спільнот за інтересами, благодійних проектів та ініціатив.

У сучасній англосфері прецедентний феномен *Six degrees of separation* вживається в оригінальному та трансформованому вигляді. В останньому випадку спостерігаємо структурно-семантичні або морфологічні перетворення прецедентного феномену, насамперед заміну його компонентного складу.

Водночас надмірне вживання культурного символу *Six Degrees of Separation* в англосферному дискурсі призводить до втрати ним своєї первісної оригінальності. Відбувається те, проти чого застерігав Джордж Орвелл: з яскравої метафори мовна одиниця *Six degrees of separation* перетворюється на кліше.

Ключові слова: культурний символ, *Six degrees of separation*, прецедентний феномен, англосфера, дискурс, неймінг.

Постановка проблеми. У сучасному комунікативному просторі спостерігаються дві, на перший погляд протилежні тенденції: з одного боку, це прагнення до максимальної свободи, до проявів творчої індивідуальності автора, та, з іншого, активне використання

способів вираження думки, що вже добре зарекомендували себе і дозволяють хоча б частково приховати суб'єктивність і співвіднести свій текст з існуючими традиціями [1]. До проявів цих тенденцій належить активне використання різноманітних способів апеляції до культурно-маркованих одиниць, зокрема культурних символів, частина яких є ключовими словами певної часової або історичної епохи, що відображають, за влучним виразом В. Г. Костомарова, мовні смаки, а також дух цієї епохи. Культурний символ розуміємо як ментально-когнітивну одиницю, що фокусує в собі уявлення про ту чи іншу країну і яку можна вважати «візитівкою» цієї країни. Культурний символ може бути виражений ключовим словом для позначення культурно-маркованого концепту, стереотипом, прецедентним феноменом тощо [2, с. 392]. Культурні символи посідають центральне місце у повідомленні національної ідентичності, оскільки поряд з традиціями, культурою і мовою здатні об'єднувати суспільства та відігравати важливу роль в процесі ідентифікації людини з певною культурою, який передбачає постійну взаємодію між людьми та символами: люди мають не лише визнавати вже наявні символи, а постійно відтворювати їх, приписуючи їм нові значення залежно від обставин, у яких відбувається життя суспільства [3, с. 47].

У сучасному комунікативному просторі широко представлені вербальні та візуальні символи різних лінгвокультур, серед яких помітне місце займають культурні символи англосфери, що завдяки масовій культурі швидко стають відомими глобальній аудиторії, як всередині англосфери, так і поза її межами. Слід зазначити, що термін «англосфера» зазвичай використовується по відношенню до групи англословних народів зі схожою культурною спадщиною, які підтримують близькі політичні та військові стосунки. Це насамперед Велика Британія, Ірландія, Сполучені Штати Америки, Канада (за винятком провінції Квебек), Австралія і Нова Зеландія.

Широка відомість окремих культурних символів сприяє тому, що вони стають прецедентними феноменами (ПФ) англосфери. ПФ посідають важливе місце в житті людини в пізнавальному та емоційному аспектах, мають надособистісний характер (відомі широкому оточенню конкретного індивіда), а також постійно відтворюються у дискурсі мовної особистості [4, с. 216]. Ці ознаки притаманні культурним символам – прецедентним феноменам, а прецедентність, у свою чергу, є характерною рисою багатьох культурних символів.

До культурних символів – прецедентних феноменів англосфери належить мовна одиниця *Six degrees of separation* (укр. «шість ступенів зв'язку»), що позначає теорію, також відому як «Теорія шести рукошляхів», згідно якої всі мешканці планети Земля розділені шістьма ступенями зв'язків, тобто будь-яких двох людей у світі роз'єднують лише п'ятеро інших людей знайомих одне з одним. Широка відомість як всередині англосфери, так і поза її межами дозволяє використовувати мовну одиницю *Six degrees of separation* не лише в науковому дискурсі, а в значно ширшому контексті в різних видах дискурсу.

Мета роботи – розглянути структурно-семантичні та прагматичні особливості використання мовної одиниці *Six degrees of separation* у сучасному англословному дискурсі, обґрунтувати її статус прецедентного феномену англосфери, а також описати способи її перетворення і функції у сучасному англословному комунікативному просторі.

Мета статті – розглянути структурно-семантичні та прагматичні особливості використання мовної одиниці *Six degrees of separation* у сучасному англословному дискурсі, обґрунтувати її статус прецедентного феномену англосфери, а також описати способи її перетворення і функції у сучасному англословному комунікативному просторі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Культурні символи –прецедентні феномени (ПФ) є важливою частиною національної культури в її історичному розвитку, що має тісний зв'язок з національними цінностями і традиціями. Система прецедентних феноменів – це один з інструментів трансляції «культурної пам'яті» народу від одного покоління до іншого й водночас спосіб об'єднання нації навколо її культурних цінностей і моральних ідеалів, а також важливий складник національної картини світу, за допомогою якого відбувається оцінка дійсності в свідомості людини і здійснюється її залучення до національної культури та традицій у рамках глобальної цивілізації з урахуванням загальнолюдських цінностей [1]. Культурні символи, виражені прецедентними феноменами, належать до того базового стереотипного ядра знань, що повторюється у процесі соціалізації індивіда у даному суспільстві, і яке є «досить стереотипним (на рівні етнічної культури, а не особистості)» [5, с. 14], а уявлення, що стоять за прецедентними феноменами (національно-детерміновані інваріанти їхнього сприйняття), поєднують представників однієї лінгвокультури та відмежовують їх від іншої [6, с. 234]. Незважаючи на це, внаслідок дії багатьох історичних, політичних і культурних чинників (наявність спільної території у минулому, спільна мова, література, економічні, культурні зв'язки тощо), а також у результаті постійного зростання міжкультурних контактів, що стали можливими завдяки сучасним технологіям, культурні символи однієї лінгвокультури стають відомими членам інших лінгвокультурних спільнот, а окремі культурні символи набувають статусу універсальних прецедентних феноменів.

Прецедентні феномени являють собою певний комплекс уявлень, образів, що поєднані на кшталт «молекулярної одиниці» [7, с. 54]. ПФ поділяють на вербальні: прецедентні імена та прецедентні вислови, і на такі, що можуть бути вербалізованими: прецедентні тексти та прецедентні ситуації [8, с. 83]. У деяких випадках важко визначити тип прецедентного феномену, оскільки різні ПФ можуть походити з одного джерела – реального предмета чи реальної ситуації або від іншого прецедентного феномену. Коли відбувається апеляція до одного ПФ, за ним можуть приховуватися інші, може відбуватися так звана «послідовна» апеляція до ПФ [9, с. 219].

Прецедентні феномени вивчалися у дискурсивному аспекті, зокрема, розглядався їхній статус і функції у рекламі (Кушнерук 2006, Ілюшкіна 2008, Самигуліна 2009, Крутько 2011), у політичному дискурсі (Ворожцова 2007, Косарев 2008), у дискурсі художньої літератури (Кремнева 1999), у дискурсі ЗМІ (Семенец 2004, Курбакова 2006, Нахимова 2007, Великорода 2012) тощо. В останні роки спостерігається зростання інтересу до вивчення ПФ у лінгвокультурному аспекті, зокрема, досліджувалася роль ПФ у міжкультурній комунікації (Гудков 2003), статус ПФ як мовних одиниць та одиниць лінгвокультури (Красних 2008, 2013), зв'язок ПФ з культурними символами та роль прецедентних феноменів у повідомленні національної ідентичності (Фоменко 2012, 2015).

Основні результати дослідження. Мовна одиниця *Six degrees of separation* позначає теорію, згідно якої будь-які дві людини на Землі розділені в середньому лише п'ятьма рівнями спільних знайомих (і, відповідно, шістьма рівнями зв'язків). Іншими способами актуалізації цієї думки в англійській мові, окрім *Six degrees of separation*, є одиниці *Shrinking world* та *Small world*. Автором ідеї про «тісний» світ вважають угорського письменника Фрідеша Каринті, який в 1929-му році написав коротке оповідання «Ланки ланцюга», в якому розповідається про те, що люди є ближчими одне до одного, ніж це може здаватися на перший погляд, і що потенційно будь-яка людина може встановити контакт з будь-ким з півтора мільярдів мешканців Землі (населення світу на той час) лише за допомогою п'ятих інших людей, знайомих між собою. По суті, майже століття тому Ф. Каринті сфор-

мулював теорію, яка значно пізніше лягла в основу створення глобальних соціальних мереж LinkedIn та Facebook. Незважаючи на це, відомою в академічній спільноті ця теорія стала лише декілька десятиліть потому завдяки американському соціальному психологу Стенлі Мілгрему, який провів декілька експериментів, відомих як «Small world experiment» [10]. Для того, щоб перевірити на практиці ідею Фрідеша Каринті, Стенлі Мілгрем попросив 296 волонтерів передати написане на листівці повідомлення одній людині в передмісті американського міста Бостон за допомогою лише тих людей, яких вони знали особисто або через знайомих своїх знайомих. У результаті експерименту адресат отримав 60 листівок, а дослідник вирахував, що кожна з них побувала в середньому в руках п'ятох людей. Результати дослідження були вперше оприлюднені 1967 року в статті С. Мілгрема, але привернули широку увагу наукової спільноти лише два роки потому, після виходу в журналі «Sociometry» другої статті С. Мілгрема у співавторстві з професором Гарвардського університету Джеффри Траверсом «An Experimental Study of the Small World Problem» [10]

Схожий експеримент неодноразово проводили інші дослідники, у деяких випадках разом з великими корпораціями. Зокрема, у 2006 році вчені компанії Microsoft здійснили експеримент в групі з 240 млн. користувачів чату, в результаті якого було визначено, що середній ланцюг зв'язків становить 6,6 осіб. Директор лабораторії Microsoft Research Ерік Горвіц, який очолював експеримент, наголосив на важливості отриманих результатів, оскільки в дослідженні брали участь не просто знайомі, а лише ті користувачі чату, що регулярно спілкуються між собою, і яких справді можна вважати друзями [11]. У 2011 році вчені Міланського університету разом з дослідниками соціальної мережі Facebook провели схожий експеримент з метою встановити кількість зв'язків, що розділяє користувачів соціальної мережі. В експерименті, який тривав упродовж місяця, взяли участь 721 мільйон користувачів соціальної мережі, що становить понад десяту частину населення світу. У ході дослідження вчені використовували набір алгоритмів, розроблених в університеті Мілана, які дозволили вирахувати середню відстань між будь-якими двома користувачами соціальної мережі Facebook за допомогою обчислення величезної кількості траєкторій зв'язків між ними. У результаті дослідження з'ясувалося, що середня кількість осіб, яка розділяє будь-яких двох людей в світі, становить не шість, а 4,74 осіб, а для жителів США – країни, більше половини мешканців якої віком 13 років і старше мають профіль у Facebook, ця цифра є ще меншою і становить 4,37 [12]. Ці експерименти засвідчують важливість й актуальність для сучасної людини теорії, висунутої майже сто років тому, адже у 21-му столітті – добі Інтернету і соціальних мереж можливість контакту з будь-якою людиною світу є цілком реалістичною.

Зацікавленість «Теорією шести рукошлягань» не обмежується лише академічною сферою. З 1990-х років спостерігається значний інтерес до неї у сфері масової культури. Вважають, що саме цей чинник сприяв популяризації теорії у світі. Зокрема, важливу роль у цьому зіграла п'єса американського драматурга Джона Гуара «Six Degrees of Separation» (укр. «Шість ступенів відчуження»), що вийшла в 1990 році й була екранізована в 1993 році [13]. Головна ідея п'єси така сама, що й оповідання Ф. Каринті: у ній ідеться про те, що будь-які дві людини в світі розділені шістьма ланками зв'язків, за допомогою лише п'ятох інших людей. Завдяки популярності п'єси й кінофільму мовна одиниця *Six degrees of separation* стала широко відомою, і її почали активно використовувати в різних контекстах, як по відношенню до теорії, так і в метафоричному значенні.

Головна ідея «Теорії шести рукошлягань» використовується в кіно (наприклад: фільм «Babel», що був номінований на премію «Оскар» у семи категоріях й отримав нагороду за

найкращий оригінальний саундтрек), серіалах (наприклад: серіал «*Six degrees*» на американському телеканалі ABC) і в телевізійних шоу (наприклад: «*Lonely planet six degrees*» – телевізійна передача про подорожі, ведучі якої розповідають про різні міста світу. На відміну від традиційних телепередач про подорожі, концепція цього шоу побудована не на відомих туристичних об'єктах, а на розповідях про людей, що мешкають поблизу них, і які знайомлять ведучих програми зі своїми друзями [14]. Ці приклади засвідчують, що апеляція до даного ПФ в назвах фільмів, серіалів та телепередач може здійснюватися експліцитно або імпліцитно.

Головну ідею «Теорії шести рукошляків» покладено в основу різноманітних ігор. Наприклад, суть найвідомішої гри, заснованої на цій теорії, «*Six Degrees of Kevin Bacon*» (укр. «Шість кроків до Кевіна Бейкона»), полягає у тому, щоб знайти найкоротший зв'язок (але не більше шести ланцюгів) між американським актором Кевіном Бейконом і будь-яким іншим голівудським актором через їхні зв'язки з іншими акторами, разом з якими вони знімалися. Досить цікавою є історія появи цієї гри, яку придумали студенти американського коледжу Олбрайт після інтерв'ю Кевіна Бейкона, у якому він сказав, що знімався з усіма голівудськими акторами або з акторами, які знімалися з цими акторами. Під час студентських вечірок хлопці розважалися, пропонуючи друзям назвати ім'я будь-якого актора й обіцяючи знайти зв'язок цього актора з Кевіном Бейконом. Пізніше у Google було створено групу з назвою «*Kevin Bacon is the Center of the Universe*», у якій користувачі жваво обговорювали цю ідею і намагалися встановити зв'язок між Кевіном Бейконом та іншими акторами [15]. Друзі написали про гру в листі до відомого американського коміка, журналіста й телеведучого Джона Стюарта, який пізніше запросив їх на своє ток-шоу. Після цього, вже разом з Кевіном Бейконом, хлопці взяли участь у популярному радіошоу Говарда Аллена Стерна, у якому пояснили суть гри. Сам Кевін Бейкон спочатку негативно поставився до гри, оскільки йому здалося, що вона висміювала його, але потім він зрозумів, що це не так, і гра йому навіть сподобалася [16]. У 1996 році студенти видали книгу «*Six Degrees of Kevin Bacon*» (укр. «Шість кроків до Кевіна Бейкона»), вступ до якої написав сам Бейкон [17]. Після цього американський виробник ігор Endless Games випустив настільну гру з однойменною назвою [18]. Завдяки грі «*Six degrees to Kevin Bacon*» в англійській мові з'явився неологізм *Bacon number* (укр. Число Бейкона), який означає кількість зв'язків між актором Кевіном Бейконом і будь-яким іншим актором Голівуду [19]. Наприклад, якщо актор або актриса знімалися з К. Бейконом в одному фільмі, то число Бейкона цього актора становить одиницю, якщо вони разом не знімалися, але обоє знімалися в інших фільмах з тим самим актором, число Бейкона цього актора становить два тощо.

Нові технології дозволяють грати в різноманітні ігри у віртуальному просторі. Не стала винятком і гра «*Six degrees of Kevin Bacon*», у яку тепер можна безкоштовно грати в Інтернеті. Однією з найвідоміших версій гри є комп'ютерна програма «*The Oracle of Bacon*» [20], що дозволяє обрати будь-якого актора, ввести його ім'я у спеціальне поле та, натиснувши на клавішу «*Find link*» (укр. Знайди зв'язок), побачити не лише зв'язок цього актора з Кевіном Бейконом й усіма акторами, які їх пов'язують, а також назви фільмів, у яких вони знімалися, і Число Бейкона для кожного з них. Наприклад, Число Бейкона Тома Генкса становить одиницю (у 1995 році актори разом знялися у фільмі «*Apollo 13*» та в 2009 році – у фільмі «*Beyond All Boundaries*»), а Число Бейкона Анджеліни Джолі становить два (Бейкон і Джолі разом не знімалися, але обоє знімалися з актором Пітом Роквеллом). У цю та інші схожі ігри можна грати не лише на комп'ютері, а й на мобільних пристроях. Спеціально для цього для користувачів iOS, Android та Windows Phone було

розроблено програму «Six Degrees» [20]. Існують також інші програми, які дозволяють знайти зв'язок між акторами, сценаристами, продюсерами тощо, наприклад, «Find the Bacon» [21], «Cinema FreeNet Movie connector» [22] та інші.

Таким чином, спостерігаємо не лише активне використання ПФ *Six Degrees of Separation* в англomовному комунікативному просторі, а й утворення на його основі нових мовних одиниць, зокрема *Six degrees of Kevin Bacon* та *Bacon Number*, які поступово набувають популярності та стають прецедентними феноменами. Прецедентність дозволяє використовувати нові мовні одиниці в англomовному дискурсі, у тому числі в контекстах, безпосередньо не пов'язаних з грою. Наприклад, стаття у *The Huffington Post* з нагоди 27-ї річниці одруження Кевіна Бейкона та Кіри Седжвік починається таким реченням: «*Kevin Bacon (Bacon number: 0) and Kyra Sedgwick (Bacon number: 1) married in 1988 after appearing together in the film «Lemon Sky,» released the same year. They've been together ever since.*» (*The Huffington Post*, Sep. 5, 2015). У даному випадку одиниця *Bacon number* є імпліцитною вказівкою на ПФ *Six Degrees of Kevin Bacon* і виконує атрактивну (привернення уваги адресата до тексту) та експресивну (апеляція до яскравого образу в уяві адресата) функції.

Спостерігаємо численні випадки апеляції до мовної одиниці *Six degrees of separation*, як в оригінальному, так і трансформованому вигляді, в сучасних англomовних ЗМК, на різноманітних вебсайтах, у блогах тощо. Як правило, ця одиниця зустрічається у сильних позиціях текстів ЗМК, насамперед у заголовках, що є характерною ознакою вживання ПФ у ЗМК, наприклад, «Six degrees of mobilisation» (*The Economist*, Sep. 1, 2012), «The six degrees of plot formulation» (www.teleread.com, Feb. 9, 2015), «Coffee: Six Degrees of Caffeination» (Feb. 18, 2015, www.nowness.com).

Апеляція до даного ПФ також відбувається в академічному дискурсі, зокрема в назвах наукових публікацій, наприклад, «A platform with six degrees of freedom», «Six degrees of dialogue: A response to Hogg and Bushell» (*Google Scholar*). Даний ПФ широко використовується у назвах книг і розділів книг, наприклад, «Six degrees of social influence: Science, application, and the psychology of Robert Cialdini», «Six degrees of school improvement: Empowering a new profession of teaching», «Six Degrees of Peyton Manning: Connecting Football Stars» (*Google Books*). Запит в книгах пошукового серверу *Google* за ключовими словами «Six degrees of separation» дає 77 500 результатів, а за ключовими словами «Six degrees» – 1 мільйон 150 000 результатів, а в *Google Академія* – 841 000 та 2 мільйони 730 000 результатів відповідно. Це свідчить про великий інтерес до теорії, а також про фоносемантичну привабливість і великий асоціативний потенціал мовної одиниці *Six degrees of separation* для багатьох авторів, які розраховують на відомість цього ПФ читачеві.

Окрім академічної і літературної сфери, «Теорія шести рукоштовань» також згадується у сфері музики, зокрема в назвах музичних альбомів і пісень, наприклад, «Six Degrees of Inner Turbulence» (назва альбому американського рок-гурту «Dream Theater»), «Six degrees of separation» (назва пісні ірландського гурту «The Script») і «Six degrees» (пісня англійського гурту «Scouting for Girls»). Американський незалежний лейбл звукозапису у Сан-Франциско має назву «Six degrees records», а одне з його радіошоу називається «Six Degrees Traveler Radio Show». Компанія також використовує ідею «Теорії шести рукоштовань» у своєму рекламному слогані – «Everything is closer than you think».

Ідея «тісного» світу використовується в наймінгу комерційних компаній, наприклад, «Six Degrees Production» (американська рекламна агенція), «Six Degrees of Data» (австралійська маркетингова компанія), «6DegreesIT» (ІТ-компанія у Торонто), «Six degrees group»

(назва британської групи компаній з надання інформаційних послуг). Окрім офіційних назв, деякі компанії паралельно використовують скорочені назви, наприклад, *6DD* («Six Degrees of Data») та *6DG* («Six degrees group»). Вживання аббревіатур, поєднання цифр з літерами викликають асоціації з новаторськими, сучасними компаніями, що використовують найновітніші технології, тому з точки зору неймінгу такі назви вважаються вдалими для неймінгу компаній, які бажають викликати в споживача саме такі асоціації.

Багатство асоціацій і конотацій дозволяють вживати мовну одиницю *Six degrees of separation* у різноманітних контекстах. Зокрема її використовують у своїх назвах організації та установи, які займаються благодійною діяльністю, а також комерційні компанії у назвах благодійних проектів та ініціатив, наприклад, «Six degrees submissions» (студентський журнал з прав людини в Стенфордському університеті), «SixDegrees.org» (благодійний проект Кевіна Бейкона), «6 Degrees of Hope» (благодійні проекти британської компанії «Six degrees group», «Six Degrees of Education» (назва проекту благодійної організації World Relief Australia). Спостерігаємо апеляцію до даного ПФ в назвах освітніх програм. Зокрема один з проектів програми американського Національного центру у справах зниклих та експлуатованих дітей (NCMEC) має назву «6 Degrees of Information». Цей та інші проекти розраховані на дітей і підлітків віком від п'яти до сімнадцяти років і мають на меті в розважальній формі – за допомогою відео, ігор, карт і презентацій навчити дітей, батьків та опікунів розпізнавати потенційні загрози Інтернету та запобігати експлуатації дітей.

ПФ *Six Degrees of Separation* використовується у назвах Інтернет-магазинів (наприклад: *Six Degrees Boutique*), ресторанів і барів (наприклад: *6 (Six) Degrees of Separation Restaurant and Brewery*; *Six Degrees of Separation*), спортивних клубів (напр., *Six degrees pilates*), медичних центрів (наприклад: *Six degrees health*), медичного обладнання (наприклад: *PerfectPitch 6 degrees of freedom couch*), у назвах Інтернет-спільнот за інтересами (наприклад: *Six degrees of mom*; *Six degrees women's network*). Імплицитна апеляція до теорії відбувається у слоганах деяких організацій та об'єднань (наприклад: «*We believe that everyone should be connected. Connect with us.*»; «*Your new mom friends are closer than you think!*»).

Перший у світі сайт з функціями соціальної мережі був заснований в 1997 році й мав назву «SixDegrees.com». Цей сайт дозволяв користувачам створювати список контактів зі своїх друзів, членів сім'ї і просто знайомих, які не обов'язково мали бути користувачами мережі, але яких можна було запросити приєднатися до сайту. Користувачі мали змогу надсилати повідомлення, розміщувати інформацію на дошках оголошень для своїх контактів першого, другого і третього ступенів зв'язку, а також бачити зв'язки своїх контактів з іншими користувачами сайту. Сайт «SixDegrees.com» існував до 2001 року, після цього йому на зміну прийшли більш успішні сайти побудовані за соціально-мережевою моделлю, такі як Friendster, MySpace, LinkedIn, XING та Facebook [23].

ПФ *Six degrees of separation* використовується у різних видах дискурсу як в оригінальному, так і трансформованому вигляді. В оригінальному вигляді ця мовна одиниця зазвичай вживається у тих випадках, коли йдеться безпосередньо про «Теорію шести рукоштованих» або, ширше, про ідею «тісного» світу. У схожих контекстах цей ПФ також використовується у скороченому вигляді, наприклад, **Six Degrees: The Science of a Connected Age**; **Degrees of Separation: An Investigation Into Interconnectedness: a Thesis**.

У сучасній англосфері спостерігаємо випадки використання ПФ *Six Degrees of Separation* у трансформованому вигляді. Перетворення даного ПФ може бути структурно-семантичним: звуження або розширення лексичного складу ПФ або заміна його компоненту.

Заміна компоненту є поширеним способом трансформації даного ПФ у сучасному англomовному дискурсі, наприклад, *Six degrees of mobilisation*; *Two Degrees of Separation: Creating a Truly Effective Network of Contacts*. У деяких випадках може відбуватися заміна декількох компонентів ПФ одночасно, наприклад: *Seventy-Eight Degrees of Wisdom: A Book of Tarot*; *Three Hundred and Sixty Degrees of the Zodiac*; *Three Degrees of Murder*. Спостерігаємо випадки звуження або розширення компонентного складу ПФ, наприклад, *Degrees of Separation: Ethnic Minority Voters and the Conservative Party*; *A Mere Six Degrees of Separation: Social Networks, Kevin Bacon, and the Small World Experiment*; *Six Degrees Of Asteroid Data Separation*; *Six Degrees of Separation for Wrigley? ... Maybe it will come true for him*; *Six degrees of separation from Jane Austen*).

До морфологічних способів трансформації ПФ належать: перетворення стверджувальних форм на питальні, наприклад, *Six Degrees of al-Qaeda?* (у даному випадку морфологічний спосіб поєднано із структурно-семантичним, заміною компонента ПФ). До прикладів морфологічного перетворення ПФ належить додавання артикля, наприклад, *The Six Degrees of Overpopulation*, а також використання, замість числівника, цифри, наприклад, *Degrees of Separation*. Спостерігаємо випадки використання структурно-семантичних і морфологічних перетворень одночасно, зокрема заміну лексичного складу ПФ і заміну числівника цифрою, наприклад, *33 Degrees of Deception*; *360 Degrees of Reading*; *10 Degrees of Glory: A Book of Poetry and Spoken Word... A Tribute to Love and Dreams*; *6 Degrees of Film: The Future of Film in the Global Village*; *6 Degrees of Information*. Водночас деякі заголовки ЗМК є індивідуально-авторськими перетвореннями ПФ, до компонентного складу яких входять неологізми, наприклад, *Coffee: Six Degrees of Caffeination*; *Six Degrees of Warmerization* або оригінальними авторськими обробками ПФ, як, наприклад, назва статті в газеті «The Washington Post»: *No, I'm not playing the 'six degrees of Adolf Hitler' game* (The Washington Post, July 7, 2014).

Заміна лексичного компонента ПФ є поширеним способом апеляції до культурного символу *Six degrees of separation* в англomовному дискурсі. Зазвичай спостерігаємо заміну іменника *separation* іншим іменником, який може бути загальною (наприклад: *Six degrees of harmony*; *Six degrees of trivia*; *Six degrees of mom*) або власною назвою, у тому числі: антропонімом (наприклад: *Six Degrees of Obama*; *Six Degrees of Paris Hilton: Inside the Sex Tapes, Scandals, and Shakedown of the New Hollywood*; *Six Degrees of Angela Merkel*), топонімом (наприклад: *Six degrees of Pittsburgh*; *AramcoWorld: Six Degrees of Suriname*; *6 Degrees of Canada – Fanlore*), назвою нагороди (наприклад: *Six Degrees of Pulitzer Prize*), назвою музичної групи (наприклад: *Six Degrees of Black Sabbath*), назвою пісні (наприклад: *Six Degrees of Su-Su-Sudio: Using Pandora as Musical Gaydar*), назвою компанії (наприклад: *Six Degrees of Disney: Frozen to Pinocchio Edition*), назвою кінофільму чи серіалу (наприклад: *Six Degrees of Titanic*; *Six Degrees of Twilight*) або назвою хвороби (наприклад: *HealthPlay – Six Degrees of Diabetes*).

У деяких випадках відбувається заміна числівника *six*, замість якого вживається інше число, наприклад, *360 Degrees of Separation*; *Twenty Degrees of Separation*; *Zero Degrees of Separation*. Крім того, зустрічаємо окремі випадки заміни іменника *degrees* іншим іменником, наприклад, *Six Pixels of Separation: Everyone Is Connected. Connect Your Business to Everyone*; *Six beats of separation*; *Six minutes of separation*; *Six hours of separation*; *Six miles of separation*), а також випадки одочасної заміни двох компонентів ПФ, наприклад, *Six Moments of Crisis: Inside British Foreign Policy*; *6 Miles of Separation*.

Висновки. Культурний символ *Six degrees of separation* широко використовується у сучасному англomовному комунікативному просторі та має всі ознаки прецедентного фено-

мену англосфери: цей вислів є добре відомим носіям англійської мови, має високий асоціативний потенціал, а також широко використовується у різних видах дискурсу, зокрема: в академічному, дискурсі ЗМК, дискурсі художньої літератури, політичному дискурсі тощо. Поширеним способом апеляції до даного ПФ є його використання у заголовках ЗМК, наукових публікацій і назвах книг, де він зазвичай виконує атрактивну та експресивну функції.

Апеляція до культурного символу *Six degrees of separation* відбувається у різних контекстах англосфери, як по відношенню до теорії, так і в метафоричному значенні. В останньому випадку цей ПФ зазвичай виконує атрактивну (привернення уваги адресата до тексту) та експресивну (апеляція до певного образу в уяві адресата) функції.

Фоносемантичні властивості та багатство асоціацій і конотацій мовної одиниці *Six degrees of separation* роблять її привабливою для неймінгу. Зокрема, вона використовується у неймінгу організацій, компаній, Інтернет-спільнот за інтересами, благодійних проєктів та ініціатив.

Статус прецедентного феномену дозволяє вживати ПФ *Six degrees of separation* як в оригінальному, так і трансформованому вигляді. У сучасній англосфері спостерігаємо структурно-семантичні та морфологічні перетворення даного прецедентного феномену, насамперед заміну його компонентного складу.

Водночас надмірне використання культурного символу *Six Degrees of Separation* в англосфері призводить до втрати ним своєї первісної оригінальності. Відбувається те, проти чого застерігав Джордж Орвелл: з яскравої метафори мовна одиниця *Six degrees of separation* перетворюється на кліше.

Список використаної літератури

1. Нахимова Е. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации: монография / Елена Анатольевна Нахимова; ГОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т»; Ин-т социального образования. – Екатеринбург, 2007. – 207с.
2. Фоменко О. С. Королівське весілля як стратегія корекції іміджу британської монархії (на матеріалі англійської мови) // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць / відп. ред. Олександр Іванович Чередниченко. – К. : Видав. Дім Дмитра Бураго, 2011. – Вип. 37. – С. 392-399.
3. Гібернау М. Ідентичність націй [Текст] / Монсеррат Гібернау. – К. : Темпора, 2012. – 304 с.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов. – М. : Наука, 1987. – 263 с.
5. Прохоров Ю. Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в обучении русскому языку иностранцев / Юрий Евгеньевич Прохоров. – [3-е изд.]. – М. : УРСС, 2003. – 224 с.
6. Привалова И. В. Интеркультура и вербальный знак : [монография] / Ирина Владимировна Привалова. – М. : Гнозис, 2005. – 472 с.
7. Красных В. В. Единицы языка vs. единицы дискурса и лингвокультуры (к вопросу о статусе прецедентных феноменов и стереотипов) / В. В. Красных // Вопросы психолингвистики. – 2008. – № 1 (7). – С. 53-59.
8. Прецедентное имя и прецедентное высказывание как символы прецедентных феноменов / [И. В. Захаренко, В. В. Красных, Д. Б. Гудков, Д. В. Багаева]. – Язык, сознание, коммуникация : сб. статей / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М. : Филология, 1997. – Вып. 1. – С. 82-103.

9. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. В. Красных. – М., 2003. – 375 с.
10. Travers J., Milgram S. An Experimental Study of the Small World Problem // *Sociometry*, 1969. – Vol. 3. – No. 4. – P. 425-443.
11. Leskovec J., Horvitz E. «Planetary-Scale Views on an Instant-Messaging Network», 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://arxiv.org/pdf/0803.0939v1.pdf>.
12. Backstrom L. Anatomy of Facebook. 22 November 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.facebook.com/notes/facebook-data-team/anatomy-of-facebook/10150388519243859>.
13. Guare J. *Six Degrees of Separation: A Play* (First ed.). New York: Random House, 1990. – 120 p.
14. Lonely Planet Six Degrees [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imdb.com/title/tt0478839/>.
15. Ruthven A. 7 April 1994). Kevin Bacon is the Center of the Universe. rec.arts.movies. Google groups [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://groups.google.com/forum/#!topic/rec.arts.movies/-qNue6RwTn8>. [1-25].
16. Griggs B. Kevin Bacon on ‘Six Degrees’ game: ‘I was horrified’ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://edition.cnn.com/2014/03/08/tech/web/kevin-bacon-six-degrees-sxsw/>.
17. Fass C., Turtle B., Ginelli M. *Six Degrees of Kevin Bacon*. New York City : Plume, 1996. – 126 p.
18. Six Degrees of Kevin Bacon. 1997. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://boardgamegeek.com/boardgame/12741/six-degrees-kevin-bacon>.
19. Perman C. What’s your Bacon Number? Just ask Google. 13 September 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cnn.com/id/49020195>.
20. The Oracle of Bacon [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://oracleofbacon.org/>.
21. Find the Bacon [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://findthebacon.com/>.
22. Cinema FreeNet Movie connector [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cinfn.com>.
23. Boyd D. M, Ellison N. B. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship // *Journal of Computer-Mediated Communication*. – 2007. – № 13. – P. 210-230.

CULTURAL ICON ‘SIX DEGREES OF SEPARATION’ AS PRECEDENT PHENOMENA IN MODERN ANGLOSPERE

Olena Fomenko

Candidate of Sciences (Philology), Associate Professor, Chair of the Department of Foreign Languages of the Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Abstract. *A Hungarian writer Frigyes Karinthy in his 1929 short story «Chain-Links» proposed an idea that the modern world was ‘shrinking’ due to ever-increasing connectedness of human beings and that any two individuals could be connected through at most five acquaintances. In other words, he was the first proponent of the six degrees of separation concept. The notion of six degrees became influential throughout popular culture in the 1990s, mainly due to John Guare 1990 play of the same name and its film adaptation three years later. In the 21 century, further advances in communication technology, particularly the Internet and social networks, have drawn great attention to human interconnectedness and the six degrees of separation concept.*

Nowadays, due to the theory's popularity, both within the Anglosphere and the rest of the world, the language unit *Six degrees of separation* has been employed in broad contexts across different discourses. This factor, as well as phonosemantic appeal and rich associations of *Six degrees of separation* contributed to the fact that it has become a precedent phenomenon of the Anglosphere. This allows to use this language unit in academic discourse, mass media discourse, the discourse of fiction, political and other discourses. The precedent phenomenon *Six degrees of separation* is mainly used in mass media headlines, in titles of scientific publications and books, where it usually performs attractive and expressive functions.

The language unit *Six degrees of separation* has rich associations and connotations, which allow its employment in naming. In particular, it is used in names of organizations, companies, online communities bound by interest, charitable projects and initiatives.

In modern Anglosphere, the precedent phenomenon *Six degrees of separation* is encountered in its original and modified forms. Its transformations can be of structural-semantic and morphological nature. In new contexts, the precedent phenomenon, as a rule, undergoes changes in its component structure.

At the same time, excessive use of language unit *Six Degrees of Separation* in modern communicative space causes the loss of its originality. In fact, we can observe a phenomenon, described by George Orwell, when a word becomes a dead metaphor.

Key words: cultural icon, *Six degrees of separation*, precedent phenomenon, Anglosphere, discourse, naming.

Referances

1. Nakhimova Ye. A. Pretsedentnyye imena v massovoy kommunikatsii: monografiya / Yelena Anatol'yevna Nakhimova; GOU VPO «Ural. gos. ped. un-t»; In-t sotsial'nogo obrazovaniya. – Yekaterinburg, 2007. – 207 s.
2. Fomenko O. S. Korolivs'ke vesillya yak stratehiya korektsiyi imidzhu brytans'koyi monarkhiyi (na materiali anhliys'koyi movy) // Movni i kontseptual'ni kartyny svitu : zb. nauk. Prats' / vidp. red. Oleksandr Ivanovych Cherednychenko. – K. : Vydav. Dim Dmytra Buraho, 2011. – Vyp. 37. – S. 392-399.
3. Gibernau M. Identychnist' natsiy [Tekst] / Monserrat Gibernau. – K. : Tempora, 2012. – 304 s.
4. Karaulov Yu. N. Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost' / Yuriy Nikolayevich Karaulov. – M. : Nauka, 1987. – 263 s.
5. Prokhorov Yu. Ye. Natsional'nyye sotsiokul'turnyye stereotipy rechevogo obshcheniya i ikh rol' v obuchenii russkomu yazyku inostrantsev / Yuriy Yevgen'yevich Prokhorov. – [3-ye izd.]. – M. : URSS, 2003. – 224 s.
6. Privalova I. V. Interkul'tura i verbal'nyy znak : [monografiya] / Irina Vladimirovna Privalova. – M. : Gnozis, 2005. – 472 s.
7. Krasnykh V. V. Yedinity yazyka vs. yedinity diskursa i lingvokul'tury (k voprosu o statuse pretsedentnykh fenomenov i stereotipov) / V.V. Krasnykh // Voprosy psikholingvistiki. – 2008. – № 1 (7). – S. 53-59.
8. Krasnykh V. V. «Svoy» sredi «chuzhikh» : mif ili real'nost'? / V. V. Krasnykh. – Pretsedentnoye imya i pretsedentnoye vyskazyvaniye kak simvol'y pretsedentnykh fenomenov / [I. V. Zakharenko, V. V. Krasnykh, D. B. Gudkov, D. V. Bagayeva]. – Yazyk, soznaniye, kommunikatsiya : sb. statey / otv. red. V. V. Krasnykh, A. I. Izotov. – M. : Filologiya, 1997. – Vyp. 1. – S. 82-103. M., 2003. – 375 s.
9. Krasnykh V. V. «Svoy» sredi «chuzhikh» : mif ili real'nost'? / V. V. Krasnykh. – M., 2003. – 375 s.
10. Travers J., Milgram S. An Experimental Study of the Small World Problem // Sociometry, 1969. – Vol. 3. – No. 4. – P. 425-443.
11. Leskovec J., Horvitz E. «Planetary-Scale Views on an Instant-Messaging Network», 2007 [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://arxiv.org/pdf/0803.0939v1.pdf>.
12. Backstrom L. Anatomy of Facebook. 22 November 2011 [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://www.facebook.com/notes/facebook-data-team/anatomy-of-facebook/10150388519243859>.
13. Guare, J. *Six Degrees of Separation: A Play* (First ed.). New York: Random House, 1990. – 120 p.
14. Lonely Planet *Six Degrees* [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.imdb.com/title/tt0478839/>.
15. Ruthven, A. 7 April 1994). Kevin Bacon is the Center of the Universe. rec.arts.movies. Google groups [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://groups.google.com/forum/#!topic/rec.arts.movies/-qNue6RwTn8>. [1-25].
16. Griggs B. Kevin Bacon on «Six Degrees» game: 'I was horrified' [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://edition.cnn.com/2014/03/08/tech/web/kevin-bacon-six-degrees-sxsw>.

17. Fass C., Turtle B., Ginelli M. Six Degrees of Kevin Bacon. New York City: Plume, 1996. – 126 p.
18. Six Degrees of Kevin Bacon. 1997. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://boardgamegeek.com/boardgame/12741/six-degrees-kevin-bacon>.
19. Perman C. What's your Bacon Number? Just ask Google. 13 September 2012 [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.cnn.com/id/49020195>.
20. The Oracle of Bacon [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://oracleofbacon.org>.
21. Find the Bacon [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://findthebacon.com/>.
22. Cinema FreeNet Movie connector [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.cinfn.com/>.
23. Boyd D. M., Ellison N. B. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship // Journal of Computer-Mediated Communication. – 2007. – № 13. – P. 210-230.

КУЛЬТУРНЫЙ СИМВОЛ SIX DEGREES OF SEPARATION КАК ПРЕЦЕДЕНТНЫЙ ФЕНОМЕН СОВРЕМЕННОЙ АНГЛОСФЕРЫ

Фоменко Е. С.

Кандидат филологических наук, доцент, заведующая кафедрой иностранных языков Института журналистики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. В 1929 году венгерский писатель Фридеш Каринти в рассказе «Звенья цепи» высказал мысль о том, что все жители планеты Земля значительно ближе друг к другу, чем это кажется на первый взгляд, и что каждый человек может установить контакт с любым жителем планеты лишь с помощью пяти других людей знакомых между собой. По сути, Ф. Каринти впервые сформулировал теорию, которая позже стала известна как «Six degrees of separation» (рус. «Теория шести рукопожатий»). Впервые интерес к теории в обществе возник в 1990-х годах благодаря массовой культуре – выходу и экранизации одноименной пьесы Джона Гуара, но настоящий всплеск интереса к ней наблюдается в 21-м веке – в эпоху Интернета и социальных сетей, когда идея о «тесном» мире как никогда актуальна.

Широкая известность как внутри англосферы, так и за ее пределами позволяет использовать языковую единицу *Six degrees of separation* не только в научном дискурсе, а в значительно более широком контексте в различных видах дискурса. Этот фактор, а также фоносемантическая привлекательность и большой ассоциативный потенциал языковой единицы *Six degrees of separation* способствовали тому, что она стала прецедентным феноменом англосферы. Прецедентность позволяет использовать эту языковую единицу в академическом, дискурсе СМК, дискурсе художественной литературы, политическом и др. видах дискурса. ПФ *Six degrees of separation* употребляется в заголовках СМК, в названиях научных публикаций и книг, где он обычно выполняет аттрактивную и экспрессивную функции.

Богатство ассоциаций и коннотаций языковой единицы *Six degrees of separation* делают ее привлекательной и для нейминга. В частности, она употребляется в нейминге организаций, коммерческих компаний, Интернет-сообществ по интересам, благотворительных проектов и инициатив.

В современной англосфере прецедентный феномен *Six degrees of separation* используется в оригинальном и преобразованном виде. В последнем случае наблюдаем структурно-семантические или морфологические преобразования данного прецедентного феномена, в первую очередь замену его компонентного состава.

В то же время чрезмерное употребление культурного символа *Six Degrees of Separation* в англоязычном дискурсе приводит к потере им своей первоначальной оригинальности. Происходит то, против чего предостерегал Джордж Оруэлл: из яркой метафоры языковая единица *Six degrees of separation* превращается в клише.

Ключевые слова: культурный символ, *Six degrees of separation*, прецедентный феномен, англосфера, дискурс, нейминг.